

HISTÒRIA
DE LA
UNIVERSITAT
DE BARCELONA

/ SIMPOSIUM
1988

150 Aniversari de la Restauració

UNIVERSITAT DE BARCELONA

BIBLIOTECA DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA

0700216085

Biblioteca de la Universitat de Barcelona. Dades catalogàfiques:

Història de la Universitat de Barcelona: I Simposium 1988 /Universitat de Barcelona, 1990

Ponències presentades al Primer Simposi d'Història de la Universitat de Barcelona el 1988

Notes. Bibliografia

I. Simposi d'Història de la Universitat de Barcelona (lr: 1988: Barcelona) II. Universitat de Barcelona I. Universitat de Barcelona - Història - Congressos 378.4(467.11.2) (061.3)

ISBN 84-7875-1661

Entitat Editora
UNIVERSITAT DE BARCELONA

Rector
JOSEP M. BRICAJLL

President del Consell Social
JOSEP M. PUIG SALELLAS

Primera edició: Abril 1990
Tots els drets d'aquesta edició (inclòs el disseny de la coberta)
PUBLICACIONS UNIVERSITAT DE BARCELONA

Disseny coberta i maqueta
CESCA SIMÓN

Impressió
PPU S.A.

ISBN: 84-7875-166-1
Dipòsit legal: B 21278-1990

Direcció i Administració de la Publicació
PUBLICACIONS UNIVERSITAT DE BARCELONA
Gran Via de les Corts Catalanes, 585
08007 Barcelona

INDEX

Presentació 17

CAPÍTOL I

LES FACULTATS DE LLETRES

Els ensenyaments humanístics durant el segle XIX. El Seminari Diocesà i Conciliar de Barcelona.

Joan Bada i Elías 23

Llorens i Barba i l'ètica kantiana*.

Norbert BilbEny 31

La «introducció a la logística» de 1934.

Margarida Boladeras i Cucurella 39

El «primer curs universitari de cinema» a l'autònoma de la Generalitat (febrer-abril 1932).

J. M. Caparrós Lera 45

Entorn de l'ensenyament de les humanitats a la Universitat de Barcelona en el segle XIX.

Josep Closa i Farrés 49

Els ensenyaments de filosofia i lletres a Tarragona.

Rodolf Cortes i Cortés;
Antoni Gonzalez i Senmarti 59

Los fundadores de la escuela targúmica de la Universidad de Barcelona.

L. Díez Merino 87

L'escola tomista de Barcelona.	
	<i>Eudald Forment i Giralt</i> . . . . .]11
La enseñanza de la geografía en la Universidad de Barcelona durante el siglo XIX.	
	<i>Jordi Martí-Henneberg</i> 125
La facultat de «Filosofia y Letras » segons el «Diario» escrit durant el deganat del prof. Felip Mateu i Llopis (1957-1960).	
	<i>Josefina Mateu Ibars; M. Dolors Mateu Ibars</i> . 139
Vida quotidiana i peripècies d'un estudiant de Cervera (1789-1798).	
	<i>Enric Olivé Serret</i> 169
Sobre els intents d'introducció del cinema als ensenyaments universitaris.	
	<i>Miquel Porter i Moix</i> 185
L'orientació escolar i professional ahir i avui a la Universitat de Barcelona.	
	<i>Maria Lluïsa Rodríguez Moreno</i> 191

CAPÍTOL II

LES FACULTATS DE DRET I ECONÒMIQUES

L'estudi dels economistes fet des de la Universitat de Barcelona.	
	<i>Lluís Argemí d'Abadal</i> 203
Joan de Déu Trias i Giró (1859-1914), catedràtic de dret internacional públic i privat de la Universitat de Barcelona (1886-1914)*.	
	<i>Oriol Casanovas i La Rosa</i> 215
La «Revista de estudios empresariales» (1973-1978).	
	<i>Antonio Vives Coll</i> 229

L' ORIENTACIÓ ESCOLAR I PROFESSIONAL AHIR I AVUI A LA UNIVERSITAT DE BARCELONA

MARIA LLUÏSA RODRÍGUEZ MORENO

1. EVOLUCIÓ DELS ESTUDIS DE L'ORIENTACIÓ PROFESSIONAL ABANS DE 1936

El 1930, un cop reestructurat el Patronat Escolar de Barcelona, s'organitza, dintre la Universitat, el *Seminari de Pedagogia* amb subvenció municipal, perquè es considerà important de crear un organisme superior de formació i recerca pedagògiques al servei dels mestres d'ensenyament primari d'aquest Patronat, i de coordinar certes tasques de renovació pedagògica (Navarro, 1979) similars a les europees. En aquest Seminari s'implanten els estudis de Pedagogia dintre de la denominada Facultat de Filosofia i Lletres i Pedagogia, l'any 1934, i es proposa el Pla Model de la Secció de Pedagogia,

I. Vegeu B. DELGADO (1982), La «Revista de Psicologia i Pedagogia» de Barcelona (1933-1937), *Perspectives Pedagògiques*, XIII, 49, 47-70; i C. LOZANO (1978), El Seminari de Pedagogia de la Universitat Autònoma de Barcelona (1933-1938), *II Jornades d'Història de l'Educació en els Països Catalans*, Ciutat de Mallorca, pap. 130-133.

entre les matèries del qual ja hi consta la Psicologia Educativa, impartida pel doctor Emili Mira, dues hores a la setmana durant el segon curs (Anuari, 1934-35).

2. L'ORIENTACIÓ EN ELS PLANS D'ESTUDIS DESPRÉS DE 1936

Quan la Facultat passa a denominar-se Facultat de Filosofia i Lletres, s'exclouen els estudis de Pedagogia, cosa que va obligar els doctors Font i Puig i Carreras Artau a intentar-ne la restauració amb molts esforços, fins que, finalment, J. Ruiz Giménez signà el Decret de creació de la Secció de Pedagogia dintre la Facultat abans esmentada (*BOE* 189, 8 juliol 1954; vegeu Borrell, N. *et al.*, s/d, i *Perspectivas Pedagógicas*, 1959).

El 1955, la matèria *Orientació Professional* estava a càrrec del professor Josep de Arcilla, que va començar una nova època de continuïtat. En aquells anys les assignatures havien d'ajustar-se a plans d'estudis unificats dictats des de Madrid, obligatoris i sense cap mena d'optativitat. Al llarg dels anys cinquanta i durant els primers seixanta *l'Orientació Professional* era explicada pel doctor Joaquim Maria Aragó Mitjans amb la col·laboració esporàdica del malaguanyat Miquel Bertran Quera, president, abans de la seva mort, de la Secció Catalana d'Orientació Escolar i Professional.

El Pla d'Estudis de 1968 —aprovat el 12 d'agost, sent ministre Villar Palasí— va permetre d'organitzar diverses especialitats, entre les quals figurava la de *l'Orientació Escolar i Professional*, que comprenia tant matèries obligatòries (*Diagnòstic Pedagògic*, *Orientació Escolar i Professional*, *Orientació als Centres d'Ensenyament Mitjà*, *Estadística Aplicada a l'Educació*) com matèries optatives (*Professiografia*, *Pedagogia Industrial i Promoció Professional*, i *Educació de Ben Dotats*, entre d'altres). Aquest impuls tan significatiu va ser començat pel doctor José Fernández Huerta, el qual precisament era el més convençut de la bondat i viabilitat dels currícula d'orientació per a la Universitat espanyola aleshores encara molt llunyana de les troballes internacionals. Aquest convenciment es basava en les aportacions d'altres països que demostraven i defensaven que l'Orientació, tan educativa com vocacional, era una eina imprescindible dintre l'àmbit escolar i paraescolar per millorar la didàctica i la metodologia dels professors de qualsevol nivell. De fet, aquest interès va ser el punt crucial per al redreçament de l'Orientació tant a Catalunya com a altres universitats de l'Estat.

Tot seguit, el curs 1969-70, el denominat Pla Maluquer oferí més riquesa curricular; i així, dintre el Departament de Tecnologia i Experimentació Educacionals —dirigit pel professor Fernández Huerta—, l'Orientació com a especialitat s'amplià, i les matèries, dividides en dos cursos, foren: *Orientació Escolar i Professional*, *Pedagogia Industrial i Empresarial*, *Pràctiques d'Orientació Escolar i Professional I*, *Pràctiques d'Orientació Escolar i Profes-*

sional II, Diagnòstic Pedagògic, Funcionalisme orientador en l'Ensenyament Bàsic i Orientació en Centres d'Ensenyament Mitjà.

El Pla de 1973 —Pla Suàrez— es troba de ple dintre el fenomen de l'explosió escolar universitària, per la qual cosa sorgeixen, de manera natural, les noves Facultats de Ciències de l'Educació, de Filologia i de Geografia i Història. En aquell moment, la modalitat d'Orientació queda adscrita al Departament de Ciències Experimentals i Diferencials de l'Educació, amb una filosofia més rigorosa i amb uns objectius molt més definits. De fet, es publiquen documents on s'assenyala les capacitats en les quals han de ser formats els estudiants de l'especialitat; és també la primera vegada que aquesta aproximació a l'ensinistrament en les competències es fa a Espanya. L'orientador, un cop rebut el títol en aquesta modalitat, haurà de saber assessorar els alumnes de la primària i dels ensenyaments mitjans; conèixer les tècniques i els processos diagnòstics; dirigir i organitzar programes integrals d'orientació a tots nivells; elaborar tècniques orientadores i autoorientadores, etc. (Proyecto 1976-1977). El currículum obligatori queda igual que l'aprovat posteriorment per Ordre d'l d'octubre de 1976 (BOE 174, 22 de juliol de 1977) i que és l'actual, en espera de la innovació curricular que permeti la nova Llei de Reforma Universitària: a quart curs, *Teoria i procés de l'orientació i Diagnòstic Pedagògic*; a cinquè curs, *Orientació Educativa, Formació Professional, Orientació Vocacional, Informació Professional i Organització i Planificació dels Serveis d'Orientació*.

3. L'ACTUAL ÀREA D'ORIENTACIÓ EN EL DEPARTAMENT DE MÈTODES D'INVESTIGACIÓ I DIAGNÒSTIC EN EDUCACIÓ

Davant la importància que va prenent l'Orientació, des de 1978, el professorat de l'Àrea coincidí a recolzar la publicació de programes detallats de cadascuna de les matèries, el tercer cicle inclòs. D'aquesta manera sorgí un reguitzell d'opuscles pràctics que, alhora que orientaven els alumnes, donaven socialment i per primera vegada a la Secció de Pedagogia, una informació del volum que els estudis sobre orientació anaven assolint a la nostra Universitat.² Amb l'augment d'alumnes a la Facultat de Pedagogia i partint de l'interès de tota la plantilla de professorat, l'Àrea ha disseminat i ampliat les seves actuacions que (per la brevetat d'aquest espai) només sintetitzaré, assenyalant-ne les més significatives, a part la docència i la recerca:

— Organització del *Seminari Permanent d'Orientació*, des del curs 1972-73.

2. Consulteu: Departamento de Pedagogia Experimental, Terapèutica y Orientación, *Anuario del curso 1978-1979*, 35 pàg.; Departamento de Pedagogia Experimental, Terapèutica y Orientación, *Guia para los alumnos adscritos al Area de Orientación*, 1979; Departament de Mètodes d'Investigació i Diagnòstic en Educació, *Guia per a l'alumne de l'Àrea d'Orientació*, 1987-1988.

- Organització i planificació de les *Pràctiques d'Orientació* per als alumnes dels últims cursos, en centres públics fonamentalment d'EGB, per tal d'iniciar el que l'Àrea pretén que sigui el primer *practicum* d'Espanya.³
- Col·laboracions, convenis, projectes i assessorament, des de 1984, amb i per a organismes públics, oficials i de les administracions, en activitats relacionades amb aspectes orientadors.
- Intervenció activa en diferents projectes de reforma curricular en matèria de formació d'orientadors a nivell autonòmic i estatal; assessorament a altres Universitats interessades en iniciar plans d'estudi similars; presentació dels currícula als congressos i seminaris nacionals, etc.⁴
- Presència activa a diferents congressos internacionals, acompanyant treballs i col·laboracions tendents a prestigiar l'Orientació a Catalunya a més de posada en marxa de recerques i de redacció d'informes sobre l'estat de l'orientació tant a la Comunitat Autònoma com a Espanya.⁵
- Variades publicacions en matèria d'orientació. És precisament d'aquesta Àrea d'on sorgeix el ventall més ample de publicacions —tant en català com en castellà— sobre la casuística orientadora.

3. L'impulsor d'aquesta tendència vers el *practicum* ha estat, des de sempre, l'actual catedràtic d'Orientació Educativa, D. S. Rodríguez, el qual ha connectat amb els centres menys dotats de la societat —principalment públics— per tal de crear una relació simbiòtica entre els alumnes d'orientació en pràctiques i els centres escolars que precisen de la creació d'un primer pas en la institucionalització dels serveis d'orientació i d'assessorament als tutors. Pot consultar-se, al respecte, la *Guia de pràctiques d'orientació escolar i professional*, que el Departament ha editat enguany per tal de facilitar el coneixement de la filosofia d'aquestes pràctiques.

4. Per ampliar, vegeu: S. RODRÍGUEZ, *Criterios básicos en el diseño de un programa de formación de orientadores* i M. L. RODRÍGUEZ, *Problemática y tendencias actuales en la formación de orientadores*, ponències a la Mesa IV del I Congreso de Orientación Escolar y Profesional, Madrid: Actes de 1985. I M. L. RODRÍGUEZ, *Proposta d'una sistemàtica curricular per a la formació d'orientadors a Catalunya*, Comunicació a les Jornades d'Anàlisi de les Seccions de Pedagogia de Catalunya, Universitat de Barcelona, juny 1983.

5. Per exemple, la meua coordinació, a nivell internacional, del Glossari en quatre llengües sobre terminologia en orientació i inserció professional: *Glossaire, Information et Orientation Scolaire et Professionnelle. Insertion Professionnelle*, París: ONISEP-AIOSP; el *Projecte de creació d'uns serveis d'informació professional i ocupacional a Catalunya*, signat pels professors i col·laboradors de l'Àrea d'Orientació S. Rodríguez, R. Bisquerra, S. Espinosa, X. Martínez, D. Ortiz i M. L. Rodríguez i editat, parcialment, per l'ICE de la Universitat de Barcelona; o el *Report Vocational and Educational Guidance Services for 14-25 age-group in Spain*, redactat per mi mateixa a sol·licitud de la Comissió Europea i fet amb l'ajut de Lluís Tort del Departament de Didàctica i del senyor A. G. Watts del NICEC de Cambridge.

4. LA TASCA DE L'INSTITUT DE CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA

També es interessant la història recent i és per això que vull testimoniar que, tot i que va ser molt difícil implantar l'Orientació a l'ICE, els esforços de la psicopedagoga Maria Forns van aconseguir que es dinamitzés un xic el que es denominava des del CENIDE la División de Orientación. Ni la Universitat Politècnica de Catalunya ni la Universitat de Barcelona no van ser les més destacades en la seva confiança en els procediments orientadors (ni de la *guidance* ni de l'orientació professional i per al desenvolupament de la vida laboral). Les direccions d'aquests ICEs mai no van creure necessaris aquests serveis i, per tant, no van incentivar ni donar suport a la seva implantació. Tanmateix, i durant pocs anys (1972-75), les activitats d'orientació i per a l'orientació van ser posades en marxa per la doctora Forns i hi va haver certa col·laboració amb l'ICE de la Universitat Autònoma de Barcelona, on la Divisió d'Orientació era dirigida per Josep Pallach; també es van publicar alguns informes, s'implantà el servei al centre pilot de l'ICE, La Font d'en Fargas, i s'assessorà qualsevol estudiant que ho demanés.⁶

5. CONCLUSIONS PROVISIONALS

1. Amb aquesta breu i atepèida relació de fets succeïts a la Universitat de Barcelona des d'abans de la guerra civil vull donar a entendre, sense massa erudició, que l'Orientació Escolar i Professional ha estat sempre un tema cabdal per als pedagogs; que l'Orientació com a disciplina universitària tant ha viscut moments de popularitat entre els alumnes, com circumstàncies amargues on veia minvar la seva importància i incidència socials; que Catalunya va ser pionera en matèria d'orientació des de 1909 i coneguda arreu d'Europa i dels Estats Units en aquella època;⁷ que durant anys molts professors de pedagogia de la Universitat han treballat sense desmai per a la instauració i institucionalització del moviment orientador a casa nostra; que postgra-

6. M. FORNS (1973), *Organización y funcionamiento de un servicio de orientación escolar en la EGB*, Universidad de Barcelona, ICE. Documento A-27; *El centro piloto de Enseñanza General Básica La Font d'en Fargas*, informe núm. 7, juny 1973, pàg. 63-64.

7. Es pot consultar l'obra de M. LLUÏSA RODRÍGUEZ (1987), *Fonaments i perspectives de l'orientació professional a Catalunya*, Barcelona: Laertes; i també considerar les paraules de J. M. BREWER: «Systematic vocational guidance was not organized in Spain until the Institut d'Orientació Professional of Barcelona developed in 1920 out of an apprentice bureau established in 1915 [...] The development of vocational guidance since 1921 has followed closely the policies and activities of the central office, the Barcelona Institute. Branch offices are established in the smaller towns of Catalonia upon petition to the Barcelona office, by the municipal authorities and employers' or workers' association or a public utility society»... etc, en la seva obra *History of Vocational Guidance, Origins and Early Development*, Nueva York: Harper and Brothers Pbs., 1942, pàg. 225-226.

duats de la nostra Facultat, un cop han ocupat llocs clau en les diferents administracions, han lluitat pel mateix; que l'apropament dels psicòlegs educatius a la Divisió de Ciències de l'Educació (curs 1987-88) segurament servirà per afermar l'orientació i la psicologia escolar en la societat catalana; que aquestes petites conquestes no indiquen que els alumnes universitaris gaudeixin dels serveis d'orientació (acadèmica, personal i ocupacional) comuns a tot Europa; tot el contrari, ens fem ressò de les paraules del professor J. Sarramona de la Universitat Autònoma (1984) quan diu: «Si durant el primer terç de segle era possible presentar-nos com a capdavanters dels moviments pedagògics internacionals del nivell preescolar (M. Montessori) passant pel primari (Decroly, Galí, Martorell, etc.), l'orientació professional (E. Mira), la formació de mestres i el temps de lleure, els cinquanta anys transcorreguts han permès avançar els altres països europeus i ara ben poc podem oferir-los» que ens fan veure que en matèria d'orientació a qualsevol nivell educatiu també està encara tot per fer.

2. Insistent en una de les meves preocupacions, procu conegudes per les autoritats acadèmiques de la meva Universitat, puc afirmar que l'orientació dels nostres alumnes universitaris, tant a nivell acadèmic, com personal com per a la transició des de les aules al món de la vida activa, ni tant sols existeix. És per això que invitaria tots els responsables de la política universitària a reflexionar sobre la culpa que tots hi tenim (Ingmar Bergman deia que «tots som culpables de culpabilitat»).

3. Tanmateix, i acceptant la carència estructural dels mencionats Serveis d'Orientació a la Universitat, haig d'assenyalar que a la Facultat de Pedagogia aquest curs 1987-88 ha començat l'oferta d'un «Programa d'Acolliment i Orientació»⁸ per als alumnes de primer curs, que podria considerar-se tant una iniciativa incentivadora per a altres Facultats, com el primer graó vers l'oficialització d'un vertader i progressiu Programa d'Orientació Universitària a Catalunya. Aquesta estratègia —única ara per ara a tot l'Estat— si s'amplifiqués als cursos següents, podria enfilarse amb la denominada «Borsa de treball» que la Universitat organitza al servei dels alumnes de les Facultats a punt de finalitzar els seus estudis. Una borsa de treball no es pot considerar, ni de lluny, orientació; és, simplement, l'última fase de tot un procés d'orientació integral i evolutiu en el qual l'orientat ha après a prendre les seves pròpies decisions; la borsa de treball és la fase pragmàtica final denominada de col·locació i seguiment que es desenvolupa per ella mateixa si està inclosa en un Programa d'Orientació Professional ben dissenyat i ben consolidat des de primer curs. La Fundació Bosch Gimpera també porta a terme una lloable tasca de connexió dels departaments amb les empreses i la indústria. I, sense proposar-s'ho, ve a ser una rèplica restringida dels serveis de col·locació i seguiment de qualsevol Oficina d'Orientació.

8. Coordinat pel catedràtic d'Orientació Educativa i implementat pels professors M. Álvarez, R. Bisquerra, T. Donoso i M. A. Marín.

BIBLIOGRAFIA

- BORRELL, N. *et al.* (1979): *La Secció de Pedagogia de la Universitat de Barcelona*, Universitat de Barcelona, Institut de Ciències de l'Educació, Col·lecció Informes, novembre.
- Perspectives Pedagógicas* (1959): Núm. 3, primer semestre, pàg. 228-229.
- Proyecto* (1976): Plan curricular de cuarto curso del Departamento de Ciencias Experimentales y Diferenciales de la Educación, Universitat de Barcelona, curs 1976-1977.
- SARRAMONA, J. (1984): *Reflexions sobre l'educació a Catalunya*, Parlament en l'avinentsa de la concessió dels Premis Baldiri Rexach, Fundació Jaume I, Barcelona.